

Associatie van Academische Werkplaatsen VB

Onderstaande kennisvraag is beantwoord door de Academische Werkplaatsen aangesloten bij de Associatie van Academische Werkplaatsen Verstandelijke Beperkingen. Een overzicht van alle kennisvragen is te vinden op [de website van de Associatie](#).

Kennisvraag

Advies met betrekking tot de Coronavirus-COVID-19 is dat fysiek contact zoveel mogelijk moet worden vermeden. Hoe kun je dan verbinding met cliënten maken, zeker als mensen én een verstandelijke beperking én slechtziend of blind zijn?

Antwoord

Dit is een heel terechte maar ook zeer ingewikkelde vraag. Het begeleiden van mensen met een verstandelijke beperking én een visuele beperking vraagt om extra aanpassingen in de begeleiding en waarbij fysiek contact ondersteunend en belangrijk kan zijn.

Wanneer iemand lichamelijke verzorging nodig heeft kan fysiek contact niet worden vermeden, we kunnen hooguit fysiek contact beperken. We richten ons bij het beantwoorden van deze vraag daarom op de vraag: hoe kan je fysieke contact zoveel mogelijk beperken bij mensen die afhankelijk zijn van anderen in de dagelijkse zorg en begeleiding en steeds de gewenste zorg bieden?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we als onderzoekers van de Academische Werkplaats 'Sociale relaties en gehechtheid' Bartiméus – Vrije Universiteit Amsterdam een 'Quick search' gedaan naar eventuele ideeën en mogelijkheden en we geven die puntsgewijs weer:

1) Verbaal communiceren:

- a) Ten eerste is het belangrijk om uitleg te geven aan mensen met een (visuele en) verstandelijke beperking waarom we de fysieke afstand moeten vergroten. Het is belangrijk om uitleg te geven over de coronavirus-COVID-19 op een manier dat de persoon met de (visuele en) verstandelijke beperking het kan begrijpen. Geef vervolgens uitleg dat je meer verbaal zal moeten begeleiden, dat contacten met anderen op een andere manier onderhouden zullen worden en dat de

Associatie van Academische Werkplaatsen VB

activiteiten die worden gedaan aangepast zullen worden. Bij het geven van uitleg over het virus en de gevolgen ervan voor cliënten kun je gebruik maken van beschikbare materialen. De links hiernaar staan onderaan weergegeven.

b) Uiteraard is het heel moeilijk om dit uit te leggen aan mensen met een (visuele-en-) ernstig verstandelijke beperking. Zo mogelijk kan gebruik worden gemaakt van pictogrammen. Voor mensen die slechtziend zijn kunnen vergrote pictogrammen worden gebruikt. Focus dan op wat haalbaar is bijvoorbeeld op hygiëne, op handen wassen en afstand houden. Zie voor een overzicht van pictogrammen: <https://www.pictostudio.nl/2020/02/28/gratis-pdf-met-pictogrammen-corona-virus/>

2) *Bewegen zonder fysiek contact met mensen met een (visuele en) verstandelijke beperking:*

Regelmatig en voldoende bewegen is sowieso een uitdaging voor mensen met een visuele beperking, zeker nu iedereen in de eigen woning/thuis moet blijven. Binnen 'runningtherapie voor mensen met een visuele beperking' wordt er gebruik gemaakt van objecten om de ander te begeleiden om zo de vrijheid van beweging te bieden. Denk daarbij aan het gebruik van een band, hoepel of een oefenstok om 'samen' te bewegen of bewegen te stimuleren. Gebruik materialen die na gebruik goed kunnen worden schoongemaakt.

3) *Geborgenheid bieden zonder fysiek contact*

Er zijn diverse speciale schommels, hangmatten en schommelstoelen. Zonder fysieke aanraking kan dan rustgevende beweging worden aangeboden door bijvoorbeeld de vogelnestschommel of hangmat te duwen. Zie bijvoorbeeld <http://www.sensomotorische-integratie.nl/spelletjes/spel-3-beweging.html>

4) *Sociale relaties onderhouden zonder fysiek aanwezig te zijn*

Sociale relaties worden door veel onderzoekers beschreven als de belangrijkste indicator voor een hoge kwaliteit van leven. Het hebben van veilige sociale relaties draagt bij tot het ervaren van minder stress. Wil je daarom dat mensen met een (visuele en) verstandelijke beperking minder stress ervaren in deze zeer stressvolle en onzekere tijd, dan is het van groot belang om hen te ondersteunen in het onderhouden van contact met mensen die voor hun belangrijk zijn. Het is van

Associatie van Academische Werkplaatsen VB

groot belang om gesprekken met ouders te faciliteren, vrijwilligers en ondersteuners zoals voor hen bekende gedragsdeskundigen of artsen. Denk dan aan het gebruik van facetime, skype, whats app bellen of video bellen via tablets/mobiele telefoons. Door mobiele apparaten te gebruiken kunnen mensen met een visuele beperking zelf de kijkafstand verkleinen.

Denk eraan om dan de tablet/mobiele telefoon goed schoon te maken na gebruik.

Voor een overzicht van beschikbare applicaties, ga naar:

<https://www.kennispleingehandigsector.nl/gehandigsector/media/documents/Thema's/Gezondheid/applicaties-verstandelijke-beperking-technologie-apps-app-boekje.pdf>

Bartiméus Fablab heeft veel ervaring met het aanbieden van digitale hulpmiddelen. Als er vragen zijn kan altijd contact worden opgenomen met Maaïke Meerlo (mmeerlo@bartimeus.nl) en Dick Lunenburg (dlunenburg@bartimeus.nl).

5) *Gebruik van technologie om zorg te kunnen bieden zonder fysiek contact*

Hoewel dit niet binnen korte termijn gerealiseerd is, is het wel belangrijk dat er in de toekomst veel meer aandacht komt voor het gebruik van technologie in de zorg, denk aan het gebruik van toezichthoudende **domotica (wat is dit?)**: sensoren, chips, GPS en camera's.

Voor het bieden van een duidelijke dag structuur kan gedacht worden aan het inzetten van robots. Ook kunnen robots worden ingezet voor ontspanning en vermaak.

Het is een spannende en zeer ingewikkelde tijd. We realiseren ons dat begeleiders er nu alles aan doen om goede zorg te bieden. Applaus voor jullie inzet, doorzetting en passie! We hopen dat we hiermee wat tips hebben kunnen geven. Mochten er nog andere vragen zijn, ga naar:

<https://www.socialerelatiesenict.nl/contact/>

Algemene informatie

Overzicht van beschikbare informatie materialen over het coronavirus voor mensen met een verstandelijke beperking:

- <https://www.kennispleingehandigsector.nl/gezondheid/voorlichtingsmaterialen-coronavirus>
- <https://www.vgn.nl/informatie-voor-clienten>
- <https://iederin.nl/toegankelijke-informatie-over-het-coronavirus/>

Associatie van Academische Werkplaatsen VB

- Korte film waarin het virus in eenvoudige taal wordt uitgelegd, gebruik makende van pictogrammen: <https://www.youtube.com/watch?v=UGc8wXQSaCg>
- Tips met betrekking tot het coronavirus en cliënten met een lichte of matige verstandelijke beperking:
<https://www.kennispleingehandictensector.nl/gehandictensector/media/documents/Themata's/Gezondheid/coronavirus-info-mvb-lvb.pdf>
- Tips met betrekking tot het coronavirus en cliënten met een ernstige verstandelijke beperking:
<https://www.kennispleingehandictensector.nl/gehandictensector/media/documents/Themata's/Gezondheid/coronavirus-uitleg-tips-emb.pdf>

Literatuur:

Mbt gebruik van technologie

Brok, W. den, & Sterkenburg, P. (2015). Self-controlled technologies to support skill attainment in persons with an autism spectrum disorder and/or an intellectual disability: a systematic literature review. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*. 10(1), 1-10.

(doi:10.3109/17483107.2014.921248)

De Groot, J., Wingerden – Fontein, E., Sterkenburg, P.S., Lourens, T., Barakova, E.I. (2018). Self-disclosure in a conversation- and game-based human robot interaction for people with a visual and intellectual disability. 27th IEEE International Conference on Robot and Human Interactive Communication.

Woensdregt, G., D'Addabbo, G., Scholten, H., Alfen van, C. & Sterkenburg, P. (in press). Sensors in the care of persons with visual and/or intellectual disabilities: use, needs, practical issues, and ethical concerns. *Technology and Disability*.

Mbt belang van sociale relaties

Shalock, R. L. (2004). The concept of quality of life: What we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research*, 48(3). <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2003.00558.x>

Schuengel, C., Sterkenburg, P.S., Jeczynski, P., Janssen, C.G.C., & Jongbloed, G. (2009). Supporting affect regulation in children with multiple disabilities during psychotherapy: A multiple case design study of therapeutic attachment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(2), Apr, 291-301

Sterkenburg, P.S. (2019). Ontwikkelen in Sociale Relaties. Hoe technologie sociale relaties kan bevorderen van mensen met een visuele of visuele-en-verstandelijke beperking.' Bartiméus Reeks,

**Associatie van
Academische
Werkplaatsen VB**

Eduweb. ISBN 978-94-91838-77-4 Zie: <https://www.bartimeus.nl/nieuws/contact-moeilijker-als-je-niet-kunt-zien-ict-kan-daarbij-helpen>

Academische Werkplaats 'Sociale relaties en gehechtheid' Bartimeus – Vrije Universiteit Amsterdam
Paula Sterkenburg, Gloria Kempelmann, Paula Dekkers, Floor Jurriëns